
ЛЕСЯ
УКРАЇНКА

100
ПОЕЗІЙ

СИМФОНІЯ
СВОБОДИ

Харків
«ФОЛІО»
2025

ЗІ ЗБІРКИ «НА КРИЛАХ ПІСЕНЬ»

СІМ СТРУН

(Посвята
дядькові Михайлові)

До (Гімн. Grave¹)

До тебе, Україно, наша бездожня мати,
Струна моя перша озветься,
І буде струна урочисто і тихо лунати,
І пісня від серця поллеться.

По світі широкому буде та пісня літати,
А з нею надія кохана,
Скрізь буде літати, по світі між людьми
питати,
Де схована доля незнана?

¹ Урочисто (*итал.*).

І, може, зустрінеться пісня моя самотная
У світі з пташками-піснями,
То швидко полине тоді тая гучная згряя
Далеко шляхами-тернами.

Полине за синєє море, полине за гори,
Літатиме в чистому полю,
Здійметься високо, високо в небесні
простори
І, може, спітка тую долю.

І, може, тоді завітає та доля жадана
До нашої рідної хати,
До тебе, моя ти Україно мила, кохана,
Моя безталанная мати!

1890

Re

(Пісня. *Brio*¹)

Реве-гуде негодонька,
Негодоньки не боюся,
Хоч на мене пригодонька,
То я нею не журюся.

Гей ви, грізні, чорні хмари!
Я на вас збираю чари,
Чарівну добуду зброю
І пісні свої узброю.

Дощі ваші дрібненькії
Обернуться в перли дрібні,
Поломляться ясененькії
Блискавиці ваші срібні.

Я ж пущу свою пригоду
Геть на тую бистру воду,

¹ Швидко, збуджено, із запалом (*ital.*).

Я розвію свою тугу
Вільним співом в темнім лузі.

Реве, гуде негодонька,
Негодоньки не боюся,
Хоч на мене пригодонька,
То я нею не журюся.

1890

Мі

(Коліскова. Арреггіо¹)

Місяць ясененький
Промінь тихесенький
Кинув до нас.
Спи ж ти, малесенький,
Пізній бо час.

Любо ти спатимеш,
Поки не знатимеш,
Що то печаль;
Хутко прийматимеш
Лихо та жаль.

Тяжка годинонько!
Гірка хвилинонько!
Лихо не спить...

¹ Арреггіо — як на арфі (*итал.*); послідовне виконання звуків акорду.

Леле, дитинонько!
Жить — сльози лить.

Сором хилитися,
Долі коритися!
Час твій прийде
З долею битися, —
Сон пропаде...

Місяць яснесенький
Промінь тихесенький
Кинув до нас...
Спи ж ти, малесенький,
Поки є час!

1890

Fa

(С о н е т)

Фантазіє! ти сило чарівна,
Що збудувала світ в порожньому просторі,
Вложила почуття в байдужий промінь зорі,
Що будиш мертвих з вічного їх сна,
Життя даєш холодній хвилі в морі!
Де ти, фантазіє, там радощі й весна.
Тебе вітаючи, фантазіє ясна,
Підводимо чоло, похиленеє в горі.
Фантазіє, богине легкокрила,
Ти світ злотистих мрій для нас відкрила
І землю з ним веселкою з'єднала.
Ти світове з'єднала з таємним.
Якби тебе людська душа не знала,
Було б життя, як темна ніч, сумним.

1890

Sol

(Rondeau¹)

Соловейковий спів навесні
Ллється в гаю, в зеленім розмаю,
Та пісень тих я чуть не здолаю,
І весняні квітки запашні
Не для мене розквітли у гаю, —
Я не бачу весняного раю;
Тії співи та квіти ясні,
Наче казку дивну, пригадаю —
У сні!..

Вільні співи, гучні, голосні
В ріднім краю я чути бажаю, —
Чую скрізь голосіння сумні!
Ох, невже в тобі, рідний мій краю,
Тільки й чуються вільні пісні —
У сні?

1890

¹ Rondeau — рондо (*итал.*).

La

(Nocturno¹)

Лагідні веснянії ночі зористі!
Куди ви од нас полинули?
Пісні соловейкові дзвінко-сріблисті!
Невже ви замовкли, минули?

О, ні, ще не час! ще бо ми не дізнали
Всіх див чарівливої ночі,
Та ще бо лунають, як перше лунали,
Веснянки чудові дівочі.

Ще маревом легким над нами вітає
Блакїтна весняная мрія,
А в серці розкішно цвіте-процвітає
Злотистая квітка-надія.

На крилах фантазії думки літають
В країну таємної ночі,

¹ Nocturno — ноктюрн, нічний (*итал.*).

Там промінням грають, там любо так
сяють

Лагідні веснянії очі.

Там яснії зорі і тихий квіти
Єднаються в дивній розмові,
Там стиха шепочуть зеленії віти,
Там гімни лунають любові.

І квіти, і зорі, й зеленії віти
Провадять розмови кохані
Про вічну силу весни на сім світі,
Про чари потужні весняні.

1890

Si
(Settina¹)

Сім струн я торкаю, струна по струні,
Нехай мої струни лунають,
Нехай мої співи літають
По рідній коханій моїй стороні.
І, може, де кобза знайдеться,
Що гучно на струни озветься,
На струни, на співи мої негучні.

І, може, заграє та кобза вільніше,
Ніж тихий струни мої,
І вільнії гуки її
Знайдуть послухання у світі пильніше;
І буде та кобза — гучна,
Та тільки не може вона
Лунати від струн моїх тихих щиріше.

1890

¹ Назва строфи на сім рядків (*итал.*).

ЗОРЯНЕ НЕБО

* * *

Моя люба зоря ронить в серце мені,
Наче сльози, проміння тремтяче,
Рвуть серденько моє ті проміння страшні...
Ох, чого моя зіронька плаче!

* * *

Я сьогодні в тузі, в горі
Мов у важкім сні, —
Отруїли ясні зорі
Серденько мені.

[1884]

Contra spem spero!¹

Гетьте, думи, ви, хмари осінні!
То ж тепера весна золота!
Чи то так у жалю, в голосінні
Проминуть молодії літа?

Ні, я хочу крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись, —
Жити хочу! Геть думи сумні!

Я на вбогім, сумнім перелозі
Буду сіять барвисті квітки,
Буду сіять квітки на морозі,
Буду лить на них сльози гіркі.

І від сліз тих гарячих розтане
Та кора льодовая, міцна,

¹ Без надії сподіваюсь! (лат.).

Може, квіти зйдуть, і настане
Ще й для мене весела весна.

Я на гору круту крем'яную
Буду камінь важкий підіймать,
І, несучи вагу ту страшную,
Буду пісню веселу співать.

В довгу, темную нічку невидну
Не стулю ні на хвильку очей,
Все шукатиму зірку провідну,
Ясну владарку темних ночей.

Так! я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!

1890

Зміст

«...Я жива!...».

Ольга Загоруйко, Дмитро Стус 3

Зі збірки на крилах пісень

Сім струн 13

do 13

re. 15

mi 17

fa. 19

sol. 20

la. 21

si 23

Зоряне небо.

«Моя люба зоря ронить в серце мені...» . . . 24

«Я сьогодні в тузі, в горі...» 25

Contra spem spero! 26

Леся Українка

До мого фортеп'яно	28
«Коли втомлюся я життям щоденним...»	30
Мій шлях	33
«Якщо прийде журба, то не думай її...»	35
Досвітні огні	37
Надія	39
Сльози-перли	
«Сторононько рідна! коханий мій краю!»	40
«Україно! плачу слізьми над тобою...»	42
«Всі наші сльози тугою палкою...»	43
На роковини Шевченка	45
«Скрізь плач, і стогін, і ридання...»	47
До Натури	48
Вечірня година	49
Остання пісня Марії Стюарт	50
Подорож до моря	
«Прощай Волинь! прощай, рідний куточок!»	51
«Далі, все далі! он латані ниви...»	51

«Красо України, Подолля!»	52
«Сонечко встало, прокинулось, ясне»	53
«Великеє місто. Будинки високі...»	54
«Далі, далі від душного міста...»	55
«Ой високо сонце в яснім небі стало...»	58
«Вже сонечко в море сіда...»	61
«Кінець подорожі...»	62

Із циклу «Кримські спогади»

Байдари	64
Татарочка	66
Бахчисарайський дворець	67
Бахчисарайська гробниця	68

Із циклу «В дитячому крузі»

«На зеленому горбочку...»	69
«Літо краснее минуло»	70
«Мамо, іде вже зіма...»	72
«Тішся, дитино, поки ще маленька...»	74

Зі збірки «Думи і мрії»

Мелодії

«Нічка тиха і темна була...»	76
«Знов весна і знов надії...»	77
«Стояла я і слухала весну...»	78
«Дивлюсь я на яснії зорі...»	79
«Хотіла б я піснею стати...»	80
До музи	81
Давня весна	82
«І все-таки до тебе думка лине...»	84
Ворогам.	85
До товаришів.	86
Поет під час облоги	88
Товаришці на спомин	94
Хвилина розпачу	97
«О, знаю я, багато ще промчить...»	99
Fiat pox!	101
«Слово, чому ти не твердая криця...»	105
«Як дитиною, бувало...»	107

На столітній юбілей української літератури. . .	108
«Так... в кожній країні є спогади раю!»	110

Зі збірки «Відгуки»

«Завжди терновий вінець...»	112
Ритми. «О, як то тяжко тим шляхом ходити...»	114
«Ви щасливі, пречистії зорі...»	116
Пісня («Гей, піду я в ті зелені гори...»)	117

Поезія поза збірками

«Я блукав колись по ріднім краю...»	118
«За правду, браття, єднаймося щиро...»	119
Вишеньки	120
Відповідь	122
На мотив з Міцкевича.	123
«Коли вже зачепили сі питання...»	125
Божа іскра	128
«Не дорікати слово я дала...»	131
«Кров твоя, — рубін коштовний...»	132
«Все, все покинуть, до тебе полинуть...»	133

«Дивилась я на тебе і в ту мить...»	134
«Скажи мені, любий, куди мої сльози поділись?»	135
«Я бачила, як ти хилився додолу...»	136
«Де тиї струни, де голос потужний...»	138
«Ще не вдарив мороз...»	140
«Гострим полиском хвилі спалахують...»	141
«Скрізь, де не гляну, сухі тумани розляглися...»	142
«Коли дивлюсь глибоко в любі очі...»	143
«Якби мені достати струн живих...»	143
«Якби я всіми барвами владала...»	144
«О, не кори мене, любий, за мрії про славу...»	145
«Ой не зникли золотії терни...»	146
«На кладовищі ми про щастя говорили...» . . .	147
«“Нагаєчка, нагаєчка!” — співають на кінець...»	148
«Мріє, не зрадь!»	149

«Осінній плач, осінній спів...»	151
«І ти колись боролась, мов Ізраель...»	152
Практичний пан	156
Пан політик	158
Казочка про край царя Гороха	159
Пророк	160
Жіночий портрет	161
З подорожньої книжки	
Земля! Земля!	163
Епілог	165
«Хто вам сказав, що я слабка...»	167
На руїнах (<i>Драматична поема</i>)	168